

14. 1. 2016

ID: 100165

Konkurs a bezdůvodné obohacení

Je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, který (odhlédnuto od toho, že po dobu trvání účinků soupisu se na tento majetek pro účely brání užitků z něj a následného zpeněžení pohlíží jako na majetek úpadcův) užívá třetí osoba bez právního důvodu nebo na základě právního důvodu, který (pro rozhodné období) odpadl (§ 451 odst. 2 obč. zák.), vzniká této osobě na úkor konkursní podstaty bezdůvodné obohacení již užíváním takového majetku. Výzva podle § 18 odst. 4 ZKV předpokladem vzniku nároku na vydání bezdůvodného obohacení vůči takové osobě nebyla a není.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3213/2013, ze dne 30.9.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. J.K., jako správce konkursní podstaty úpadce E. Group a. s., zastoupeného JUDr. K.U., advokátem, se sídlem v P., proti žalovaným 1/ Ing. I. K., zastoupené Ing. S. P. a 2/ D. J., zastoupené Ing. J. J., o zaplacení částky 418.000 Kč s příslušenstvím a částky 476.000 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 15 C 52/2007, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 25. dubna 2013, č. j. 56 Co 72/2013-497, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. dubna 2013, č. j. 56 Co 72/2013-497, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 12. prosince 2012, č. j. 15 C 52/2007-458, rozhodl Okresní soud v Chebu (dále jen „okresní soud“) o žalobách správce konkursní podstaty úpadce E. Group a. s. tak, že:

I/ Zamítl proti první žalované:

1/ žalobu podanou 27. dubna 2006, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 133/2006-237), domáhal proti první žalované zaplacení částky 42.000 Kč s ročním úrokem z prodlení z této částky ve výši 2 % za dobu od 12. května 2006 do zaplacení (bod I. výroku, odst. 1);
2/ žalobu podanou 6. února 2007, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 52/2007-208), domáhal proti první žalované zaplacení částky 202.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 30. června 2009 do zaplacení (bod I. výroku, odst. 2);
3/ žalobu podanou 6. prosince 2007, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 52/2007-208), domáhal proti první žalované zaplacení částky 174.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 24. prosince 2007 do zaplacení (bod I. výroku, odst. 3);
vše jako bezdůvodné obohacení první žalované, vzniklé na úkor konkursní podstaty úpadce užíváním označených nemovitostí bez právního důvodu v době od srpna 2004 do prosince 2006 (bod I. výroku, odst. 4).

II/ Zamítl proti druhé žalované:

1/ žalobu podanou 27. dubna 2006, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 133/2006-237), domáhal proti druhé žalované zaplacení částky 48.000 Kč s ročním úrokem z prodlení z této částky

ve výši 2 % za dobu od 18. května 2006 do zaplacení (bod II. výroku, odst. 1);
2/ žalobu podanou 6. února 2007, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 52/2007-208), domáhal proti druhé žalované zaplacení částky 230.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 9. července 2009 do zaplacení (bod II. výroku, odst. 2);
3/ žalobu podanou 6. prosince 2007, kterou se žalobce (po částečném zamítnutí žaloby provedeném bodem III. výroku rozsudku okresního soudu ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 52/2007-208), domáhal proti druhé žalované zaplacení částky 198.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 29. prosince 2007 do zaplacení (bod II. výroku, odst. 3);
vše jako bezdůvodné obohacení druhé žalované, vzniklé na úkor konkursní podstaty úpadce užíváním označených nemovitostí bez právního důvodu v době od srpna 2004 do prosince 2006 (bod II. výroku, odst. 4).

III. Uložil žalobci zaplatit první žalované na náhradě nákladů řízení částku 17.582 Kč (bod III. výroku).

IV. Uložil žalobci zaplatit druhé žalované na náhradě nákladů řízení částku 1.920 Kč (bod IV. výroku).

V. Uložil žalobci zaplatit státu na náhradě nákladů řízení částku 1.315 Kč (bod V. výroku).

Okresní soud poukázal na to, že řízení o žalobách vedených u něj původně pod samostatnými spisovými značkami (15 C 133/2006, 15 C 134/2006, 15 C 52/2007, 15 C 53/2007, 15 C 538/2007 a 15 C 539/2007) postupně spojil ke společnému řízení pod sp. zn. 15 C 52/2007.

V době, kdy byly věci vedené pod sp. zn. 15 C 133/2006 a 15 C 134/2006 spojeny ke společnému řízení pod sp. zn. 15 C 133/2006, zamítl okresní soud žaloby odtud vzešlé (pro částky 75.000 Kč s příslušenstvím, požadované samostatně po každé z žalovaných) rozsudkem ze dne 21. září 2006, č. j. 15 C 133/2006-36, jenž byl následně potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 27. března 2007, č. j. 56 Co 657/2006-61. Obě tato rozhodnutí zrušil k dovolání žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 30. července 2009, č. j. 29 Cdo 3233/2007-84 (a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení).

Rozsudkem ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 133/2006-237, rozhodl okresní soud o stejných žalobách tak, že první žalované uložil zaplatit žalobci částku 42.000 Kč s příslušenstvím (tvořeným ročním úrokem z prodlení z této částky ve výši 2 % za dobu od 12. května 2006 do zaplacení) [bod I. výroku] a druhé žalované uložil zaplatit žalobci částku 48.000 Kč s příslušenstvím (tvořeným ročním úrokem z prodlení z této částky ve výši 2 % za dobu od 18. května 2006 do zaplacení) [bod II. výroku]. Ve zbývajícím rozsahu pak žalobu zamítl (u první žalované co do částky 33.000 Kč s příslušenstvím a co do příslušenství z částky 42.000 Kč za dobu před 12. květnem 2006 a u druhé žalované co do částky 27.000 Kč s příslušenstvím a co do příslušenství z částky 48.000 Kč za dobu před 18. květnem 2006) [bod III. výroku]. Tento rozsudek zrušil (s výjimkou zamítavého výroku) k odvolání žalovaných Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 30. června 2011, č. j. 56 Co 518/2010-298 (a věc potud vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení).

V době, kdy ke společnému řízení pod sp. zn. 15 C 52/2007 byly spojeny pouze věci vedené pod sp. zn. 15 C 52/2007, 15 C 53/2007, 15 C 538/2007 a 15 C 539/2007, rozhodl okresní soud o žalobách odtud vzešlých rozsudkem ze dne 22. června 2010, č. j. 15 C 52/2007-208, tak, že první žalované uložil zaplatit žalobci částku 202.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 30. června 2009 do zaplacení a částku 174.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 24. prosince 2007 do zaplacení [bod I. výroku] a druhé žalované uložil zaplatit žalobci částku 230.000 Kč, se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 9. července 2009 do zaplacení

a částku 198.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 29. prosince 2007 do zaplacení [bod II. výroku]. Ve zbývajícím rozsahu pak žalobu zamítl (u první žalované co do částky 274.000 Kč a části příslušenství a u druhé žalované co do částky 222.000 Kč a části příslušenství [bod III. výroku]. Tento rozsudek zrušil (s výjimkou zamítavého výroku) k odvolání žalovaných Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 30. června 2011, č. j. 56 Co 166/2011-291 (a věc potud vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení).

Ve skutkové rovině pak okresní soud po konečném spojení věci vyšel v rozsudku z 12. prosince 2012 při posuzování důvodnosti žalobami uplatněného nároku zejména z toho, že:

- 1/ Usnesením ze dne 23. ledna 2004, č. j. 29 K 23/2003-133, prohlásil Krajský soud v Plzni konkurs na majetek úpadce a správcem jeho konkursní podstaty ustavil žalobce.
- 2/ Žalobce sepsal 30. července 2004 do konkursní podstaty úpadce také rodinný dům č. p. se stavební parcelou číslo 1025 (užívaný v rozhodném období první žalovanou), rodinný dům č. p. se stavební parcelou číslo 1024 (užívaný v rozhodném období druhou žalovanou) a pozemky parcelního čísla 1344/2, 1345/2, 1345/23, 1345/24, 1345/25 a 1345/26 (užívané v rozhodném období oběma žalovanými) [všechno nemovitosti podrobněji označené v rozsudku okresního soudu].
- 3/ Rozsudkem ze dne 26. března 2008, č. j. 55 Cm 10/2005-185, zamítl Krajský soud v Plzni (ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. prosince 2008, č. j. 15 Cmo 150/2008-213) žalobu, kterou se první žalovaná domáhala (vůči správci konkursní podstaty úpadce) vyloučení nemovitostí, které užívala, ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Rozsudkem ze dne 14. března 2008, č. j. 55 Cm 9/2005-135, zamítl Krajský soud v Plzni (ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 12. února 2009, č. j. 15 Cmo 381/2008-293) žalobu, kterou se druhá žalovaná domáhala (vůči správci konkursní podstaty úpadce) vyloučení nemovitostí, které užívala, ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Rozhodnutí jsou pravomocná, přičemž soudy v nich dovodily, že žalované nejsou nositelkami práva vylučujícího zařazení nemovitostí do soupisu konkursní podstaty úpadce (a nejsou tedy aktivně legitimovány k podání žaloby). Smlouvy (kupní), z nichž obě žalované dovozovaly své vlastnické právo k nemovitostem, jsou totiž absolutně neplatné pro rozpor s ustanovením § 196a zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“).
- 4/ Dopisy z 13. prosince 2004 oznámil žalobce každé z žalovaných, že byl prohlášen konkurs na majetek úpadce, že žalobce byl ustaven správcem konkursní podstaty úpadce a že nemovitosti byly zařazeny do konkursní podstaty úpadce, takže s nimi může nakládat pouze žalobce nebo osoba jím zmocněná. Vzhledem k tomu dále vyzval každou z žalovaných k přípravě vyjmenovaných nemovitostí k předání žalobci, případně k uzavření nájemní smlouvy k budově do 31. prosince 2004.

Na tomto základě dospěl okresní soud k následujícím závěrům:

- 1/ Žalobce neprokázal, že by žalované vyzval k vydání věci (respektive k vyklizení nemovitostí a jejich předání žalobci) v době, za kterou požaduje bezdůvodné obohacení.
- 2/ Po soupisu předmětných nemovitostí do konkursní podstaty úpadce je oprávněn s nimi nakládat [v režimu ustanovení § 18 odst. 3 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“)] pouze správce konkursní podstaty nebo osoba, již k tomu dal souhlas, a to bez zřetele k důvodům soupisu. Žalobci tak svědčí aktivní legitimace k braní užitků z věci sepsané do konkursní podstaty bez ohledu na to, zda je úpadce vlastníkem věci [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000 uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2003“), který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu, usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2007, sp. zn. II. ÚS 659/04, dostupné na webových stránkách Ústavního soudu].
- 3/ Toto nakládání je do skončení případného řízení o vyloučení věci ze soupisu omezeno ustanovením § 19 odst. 3 ZKV pouze tak, aby vylučovací žalobu neučinilo již předem bezpředmětnou (zrušující rozsudek Nejvyššího soudu z 30. července 2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1478/2005, uveřejněný pod číslem 43/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Označená judikatura Nejvyššího soudu (R 27/2003 a na ně navazující rozhodnutí) totiž vychází z toho, že při výkladu ustanovení § 18 odst. 3 a § 19 odst. 3 ZKV se po dobu trvání účinků sepisu pohlíží na majetek pojatý do konkursní podstaty jako na úpadcův majetek, bez zřetele k tomu, zda je úpadce jeho skutečným vlastníkem.

4/ Ze zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009 je pak zřejmé, že závěry formulované v R 27/2003 jsou uplatnitelné také v případech, kdy důvodem pro zápis věci do konkursní podstaty není postup dle § 27 odst. 5 ZKV, ale názor správce konkursní podstaty, že jde o majetek úpadce (a vlastnické právo vylučovatele je pouze domnělé) nebo že jde ve vztahu ke konkursním věřitelům o vlastnictví nabyté v důsledku neúčinného úkonu pozdějšího úpadce. Vzhledem k tomu je bezpředmětná námitka žalovaných, odkazující na jejich tvrzené vlastnické právo k nemovitostem, a s tím související polemika o platnosti (kupních) smluv, jimiž byly nemovitosti převedeny na žalované.

5/ Z rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 1662/2007 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2010, pod číslem 71), a ze dne 8. června 2011, sp. zn. 28 Cdo 924/2011, se v této souvislosti podává, že nevyužije-li správce konkursní podstaty oprávnění žádat o předání této věci (rozuměj sepsané věci) „ze strany jejího vlastníka“ a pouze ji zahrne do soupisu konkursní podstaty (jako v tomto případě), nelze dovozovat, že by vlastník (sepsané) věci ztratil oprávnění ji užívat. Stejný závěr plyne ze zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009, kde Nejvyšší soud uvedl, že je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV [včetně řešení otázky, zda v případě, že jde o nemovitost sloužící k bydlení třetí osoby a členů její domácnosti, ob stojí úsudek, že k jejímu vyklizení má (mělo) před zpeněžením dojít bez zajištění bytové náhrady].

6/ Závěry vyjádřené ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009 má okresní soud za zásadní pro posouzení této věci. Z uvedeného je totiž zřejmé, že žalobce má právo na užitky z věcí, které jsou součástí konkursní podstaty úpadce. Nárok na ně mu však vzniká teprve na základě výzvy k vydání věci učiněné podle § 18 odst. 4 ZKV (vedle případného nároku na náhradu škody při porušení povinnosti věc vydat). Teprve poté se žalované stávají neoprávněnými držitelkami věcí. Tento režim se uplatní i pro případ, kdyby žalované nebyly vlastnicemi nemovitostí (a) užívaly je do té doby bezplatně na základě domnělého vlastnictví. To je zřejmé z (Nejvyšším soudem uvažované) povinnosti úpadce zajistit bytovou náhradu v případě bytového využití staveb ve prospěch žalovaných.

7/ Okresní soud proto (při absenci bytí i ústní výzvy k vydání věci podle § 18 odst. 4 ZKV) žalobu zamítl, aniž se musel zabývat důvodem sepisu nemovitostí do konkursní podstaty nebo platností převodních smluv a s tím souvisejícím zápočtem vzájemných pohledávek účastníků.

K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 25. dubna 2013, č. j. 56 Co 72/2013-497, potvrdil rozsudek okresního soudu (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí k závěru, že okresní soud provedl dokazování v rozsahu potřebném pro zjištění skutkového stavu a ve věci učinil skutkové a právní závěry, se kterými se ztotožňuje a které dále doplňuje.

K polemice účastníků je třeba uvést (dodal odvolací soud), že bez ohledu na právní důvod sepisu je dle § 18 odst. 3 ZKV oprávněn nakládat s věcí, právem nebo jinou majetkovou hodnotou zapsanou do soupisu, pouze správce konkursní podstaty nebo osoba, jíž k tomu dal správce konkursní podstaty souhlas. Není proto podstatné, z jakého důvodu byla věc zapsána do konkursní podstaty a zda žalobce případně dovozuje vlastnické právo úpadce k věci.

Již ustálená judikatura Nejvyššího soudu, např. R 27/2003, tudíž vychází z toho, že při výkladu ustanovení § 18 odst. 3 a § 19 odst. 3 ZKV se po dobu trvání účinků sepisu pohlíží na majetek pojatý do konkursní podstaty jako na úpadcův majetek, bez zřetele k tomu, zda je úpadce jeho skutečným vlastníkem. Ve zrušujícím rozsudku ze dne 30. července 2009 dovodil Nejvyšší soud, že je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV [včetně řešení otázky, zda v případě, že jde o nemovitost sloužící k bydlení třetí osoby a členů její domácnosti, obstojí úsudek, že k jejímu vyklizení má (mělo) před zpeněžením dojít bez zajištění bytové náhrady].

Žalobci svědčí aktivní legitimace k braní užiteků z věci sepsané do konkursní podstaty bez ohledu na to, zda je úpadce vlastníkem věci, přičemž toto nakládání je do skončení případného řízení o vyloučení věci ze soupisu omezeno ustanovením § 19 odst. 3 ZKV pouze tak, aby předem neučinilo vylučovací žalobu bezpředmětnou. Nárok na braní užiteků z takové věci však vzniká teprve na základě výzvy k vydání věci učiněné podle § 18 odst. 4 ZKV; teprve poté se žalované stávají (jak uzavřel okresní soud) neoprávněnými držitelkami věcí.

Tento režim se uplatní (jak dovodil okresní soud) i kdyby žalované nebyly vlastnicemi nemovitostí a užívaly by je do té doby bezplatně na základě domnělého vlastnictví.

Žalobce by mohl uspět s podanou žalobou, jen kdyby prokázal, že pro žalované období (za něž požaduje bezdůvodné obohacení) vyzval žalované k vydání (vyklizení a předání) nemovitostí. Až od tohoto okamžiku mohly být žalované srozuměny s tím, že jsou neoprávněnými držitelkami věci a že bezplatným užíváním věci se bezdůvodně obohacují. Dopis žalobce z 13. prosince 2004 odvolací soud za takovou výzvu nepovažuje.

Odvolací soud dále poukazuje na „určitý posun a vývoj judikatury“ v době po vydání jeho předchozího rozhodnutí, konkrétně na obsah rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 924/2011 a tam užitý odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1662/2007, konkrétně na závěr, podle kterého pokud správce konkursní podstaty nevyužije svého oprávnění žádat o předání této věci ze strany jejího vlastníka a pouze ji zahrne do soupisu podstaty, nelze dovozovat, že by její vlastník ztratil oprávnění ji užívat.

Účelem zahrnutí (majetku) do konkursní podstaty je tedy příprava na vlastní realizaci konkursu a tedy na činění jednotlivých kroků, jež by směřovaly k uspokojení práv věřitelů úpadce (tedy i domnělý vlastník nemůže být v tomto okamžiku srozuměn i s tím, že je již zatížen povinností hradit správci konkursní podstaty tzv. kvazinájemné).

Z korespondence předložené žalovanými, kterou si strany v průběhu let vyměňovaly, vyplývá, že žalobce ani jiným způsobem nesdělil žalovaným konkrétní datum předání nemovitostí.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce „v celém rozsahu“ dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadeným rozhodnutím se odvolací soud odchytil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a současně jde o řešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel vytýká oběma soudům, že postupovaly v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu při řešení otázky, zda na věc dopadá ustanovení § 18 odst. 4 ZKV (vzhledem k

tomu, že nešlo o vlastnictví třetí osoby zahrnuté do soupisu konkursní podstaty postupem podle § 27 odst. 5 ZKV nebo v důsledku neúčinného právního úkonu). Zdůrazňuje, že nemovitosti pojaté do soupisu konkursní podstaty úpadce nikdy neopustily vlastnictví úpadce. Kupní smlouvy, na jejichž základě přešlo vlastnictví nemovitostí údajně na žalované, byly (totiž) absolutně neplatným právním úkonem pro porušení povinností stanovených v § 196a obch. zák. a odkazovaná judikatura Nejvyššího soudu se týkala majetku zahrnutého do soupisu konkursní podstaty jako majetek ve vlastnictví třetích osob.

Kdyby Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení byl v dané věci dán až po výzvě správce konkursní podstaty dle § 18 odst. 4 ZKV, pak by bylo namísto řešit (coby dovolacím soudem nezodpovězenou) otázku náležitostí takové výzvy (formy a obsahu). Takovou výzvou je podle dovolatele projev (vůle), jímž správce konkursní podstaty oznamuje osobě, která sepsanou věc drží, zařazení věci do soupisu konkursní podstaty a vyzývá ji, aby věc připravila k předání, případně k dohodě o režimu užívání věci. Mínil, že takovou výzvu učinil (podáním z 13. prosince 2004) a poukazy na navazující postup správce konkursní podstaty má za nedůvodné pro posouzení věci.

První žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, jako nedůvodné. Zdůrazňuje, že dovolatel ji nikdy řádně nevyzval k vydání nemovitostí, nýbrž pouze k tomu, aby je k vydání připravila, a nesouhlasí ani názorem dovolatele, že nemovitosti neopustily vlastnictví úpadce (že nejde o nemovitosti ve vlastnictví třetích osob).

Druhá žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout jako nedůvodné. Poukazuje na to, že nemovitosti byly zahrnuty do konkursní podstaty z důvodu odporovatelnosti dle § 42a zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), s tím, že ani Nejvyšší soud nebyl schopen rozpoznat ve zrušujícím rozsudku ze dne 30. července 2009 důvod soupisu nemovitostí do konkursní podstaty. Zdůrazňuje, že nikde nebyla určena (výrokem) neplatnost kupní smlouvy. Odvolávky dovolatele na výzvy k předání nemovitostí má druhá žalovaná za neplatné, s tím, že jednostranným předáním nemovitostí by došlo k porušení vzájemného vypořádání dle § 457 obč. zák.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 1. prosince 2013 do 31. prosince 2013) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení odvolací soud (v rámci vymezeném předmětem žalob původně vedených u okresního soudu pod sp. zn. 15 C 133/2006, 15 C 134/2006) nerespektoval (dezinterpretoval) závazný právní názor obsažený ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009 a ve zbývajícím rozsahu se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (jak popsáno níže).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

S přihlédnutím k ustanovením § 432 odst. 1, § 433 bod 1. a § 434 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) a k závěrům obsaženým v usnesení Nejvyššího soudu ze

dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Cdo 3409/2008, uveřejněném pod číslem 16/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný především výklad zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. prosince 2007.

Podle ustanovení § 18 ZKV soupis podstaty (dále jen „soupis“) provede správce podle pokynů soudu za použití seznamu předloženého úpadcem a za součinnosti věřitelského výboru (odstavec 1). Soupis je listinou, která správce opravňuje ke zpeněžení sepsaného majetku. Do soupisu se zapisují i věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, které nenáleží úpadci (§ 6 odst. 3), ale mají být zpeněženy; jejich zapsání do soupisu je správce povinen oznámit jejich vlastníku nebo jiné osobě, která s nimi nakládá, a jde-li o nemovitosti, i příslušnému katastrálnímu úřadu. Na žádost osoby, která uplatňuje svá práva k věci, právu nebo jiné majetkové hodnotě, vydá správce osvědčení o tom, zda konkrétní věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla nebo nebyla zapsána do soupisu podstaty (odstavec 2). Jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo osoba, jíž k tomu dal správce souhlas (odstavec 3). Kdo má věc náležející do podstaty, je povinen to oznámit správci, jakmile se dozví o prohlášení konkursu, a musí umožnit správci, aby věc mohl prohlédnout, ocenit, zapsat do soupisu a zpeněžit; na výzvu správce je povinen věc i vydat; jinak odpovídá za škodu tím vzniklou (odstavec 4).

Dle ustanovení § 19 odst. 3 ZKV do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby.

Podle ustanovení § 451 obč. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném) kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (odstavec 1). Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (odstavec 2).

Podstatou zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009 bylo odmítnutí názoru soudů nižších stupňů, že na poměry dané věci nejsou uplatnitelné závěry obsažené v R 27/2003, vycházejícího z úvahy odvolacího soudu, že soupisem nemovitostí do konkursní podstaty úpadce neztratily žalované vlastnické právo k nim a jsou proto oprávněny předmět svého vlastnického práva užívat. Poté, co Nejvyšší soud uzavřel, že tento právní názor neobstojí, tamtéž dodal (právě v reakci na odvolacím soudem zdůrazněné zachování vlastnického práva žalovaných k nemovitostem i po soupisu), že:

„ (...) je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku (...), nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV [včetně řešení otázky, zda v případě, že jde o nemovitost sloužící k bydlení třetí osoby a členů její domácnosti, obstojí úsudek, že k jejímu vyklizení má (mělo) před zpeněžením dojít bez zajištění bytové náhrady].“ (str. 4 poslední odstavec a str. 5 první odstavec odůvodnění).

Na tento text ovšem bezprostředně navazuje odstavec, v němž se dále uvádí:

„Podrobnější úvaze na dané téma brání skutečnost, že ze skutkového stavu věci zjištěného soudy nižších stupňů zatím neplyne, z jakého důvodu byly nemovitosti ve vlastnictví žalovaných vlastně sepsány do konkursní podstaty úpadce; zda proto, že správce konkursní podstaty má toto vlastnictví za pouze domnělé, proto, že jde ve vztahu ke konkursním věřitelům o vlastnictví nabyté neúčinným právním úkonem pozdějšího úpadce nebo proto, že jde o majetek zajišťující pohledávky vůči úpadci a správce konkursní podstaty postupoval podle § 27 odst. 5 ZKV. Každá z těchto typových situací má či

může mít ve vztahu k nároku uplatňovanému žalobou jiné řešení.“ (str. 5 druhý odstavec odůvodnění).

Zrušující rozsudek reagoval na rozhodnutí odvolacího soudu, jež stavělo na tom, že žalované jsou stále vlastníci nemovitostí a jeho závěr, že možnost správce konkursní podstaty domáhat se po třetí osobě peněžité náhrady za užívání majetku sepsaného do konkursní podstaty (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) se bez dalšího nepojí s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV, byl výslovně formulován (jak dokládá citace shora) jen pro případ, že do konkursní podstaty byl sepsán majetek, jenž „zůstal ve vlastnictví třetí osoby“.

Citovanými pasážemi ze strany 5 odst. 2 odůvodnění zrušujícího rozsudku upozornil Nejvyšší soud jen na to, že podrobnějším úvahám na dané téma pro danou věc bránila absence smysluplných skutkových zjištění v rušených rozsudcích.

Závěry soudů nižších stupňů v této věci, že podle zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu z 30. července 2009 vzniká žalobci (jako správci konkursní podstaty úpadce) právo na užitky z věcí, které jsou součástí konkursní podstaty úpadce, teprve na základě výzvy k vydání věci učiněné podle § 18 odst. 4 ZKV a že tento režim se uplatní i pro případ, kdyby žalované nebyly vlastníci nemovitostí, je tedy přesným opakem toho, co Nejvyšší soud uvedl ve zrušujícím rozsudku z 30. července 2009 v pasáži poukazující na možnost „jiného“ řešení pro situace jen „domnělého“ vlastnictví třetí osoby k předmětu soupisu, pro situace „skutečného“ vlastnictví nabytého neúčinným právním úkonem pozdějšího úpadce a pro situace „skutečného“ vlastnictví majetku zajišťujícího pohledávky vůči úpadci (§ 27 odst. 5 ZKV).

Lapidárně řečeno, je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, který (odhlédnuto od toho, že po dobu trvání účinků soupisu se na tento majetek pro účely brání užitků z něj a následného zpeněžení pohlíží jako na majetek úpadcův) užívá třetí osoba bez právního důvodu nebo na základě právního důvodu, který (pro rozhodné období) odpadl (§ 451 odst. 2 obč. zák.), vzniká této osobě na úkor konkursní podstaty bezdůvodné obohacení již užíváním takového majetku. Výzva podle § 18 odst. 4 ZKV předpokladem vzniku nároku na vydání bezdůvodného obohacení vůči takové osobě nebyla a není.

Neudržitelnost právního názoru soudů nižších stupňů lze dokumentovat (za použití argumentu ad absurdum) tím, že podle něj by třetí osoba (slovy soudů „domnělý vlastník“), která již před prohlášením konkursu na majetek úpadce a před soupisem majetku do konkursní podstaty úpadce užívala majetek ve vlastnictví úpadce bez právního důvodu nebo na základě právního důvodu, který odpadl (§ 451 odst. 2 obč. zák.) a která se tak před prohlášením konkursu (a před soupisem majetku do konkursní podstaty) bezdůvodně obohacovala na úkor pozdějšího úpadce (srov. obecný režim § 451 a násl. obč. zák.), mohla po prohlášení konkursu a po soupisu majetku užívat úpadcův majetek bez jakékoli protihodnoty jen proto, že zde není výzvy dle § 18 odst. 4 ZKV.

Ani žádné z dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněných v rozsudcích soudů nižších stupňů neobsahuje názor, podle kterého by třetí osobě, která za trvání konkursu užívá úpadcův majetek sepsaný do konkursní podstaty bez právního důvodu nebo na základě právního důvodu, který odpadl, vznikalo takovým užíváním bezdůvodné obohacení až ve spojení s výzvou dle § 18 odst. 4 ZKV. Naopak, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 924/2011 zmiňuje výzvu dle § 18 odst. 4 ZKV jako důvod ztráty oprávnění sepsanou věc užívat jen pro vlastníka věci (coby osoby odlišné od úpadce). Také rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1662/2007 (jehož se dovolává posledně označené rozhodnutí) vykládá ustanovení § 18 odst. 4 ZKV jen pro poměry třetích osob (vlastníků), jejichž majetek byl sepsán do konkursní podstaty úpadce z titulu (domněle) neúčinného právního úkonu pozdějšího úpadce.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž ve světle výše řečeného neobstojí (dovolání je potud důvodné). V rozsahu, vymezeném nároky, jichž se týkal zrušující rozsudek Nejvyššího soudu z 30. července 2009, je napadené rozhodnutí v rozporu se závazným právním názorem Nejvyššího soudu a ve zbývajícím rozsahu pak odporuje judikatuře Nejvyššího soudu (opět především zrušujícímu rozsudku z 30. července 2009).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř.), včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

S přihlédnutím k tomu, že napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině výkladu o použitelnosti postupu dle § 18 odst. 4 ZKV, shledává Nejvyšší soud nadbytečným zabývat se dovoláním ještě co do otázek náležitostí výzvy dle uvedeného ustanovení.

V další fázi řízení bude úkolem odvolacího soudu jednoznačně pojmenovat právní postavení žalovaných k nemovitostem v rozhodné době (slovní spojení „domnělé vlastnictví“ je v dotčených souvislostech zatím bezobsažné), přičemž bude mít na paměti, že postup podle § 18 odst. 4 ZKV (jako důvod ztráty oprávnění sepsanou věc užívat), předepisuje judikatura Nejvyššího soudu správci konkursní podstaty jen ve vztahu ke skutečnému vlastníku sepsané věci a nikoli vůči tomu, kdo věc v rozhodném období užívá bez právního důvodu nebo na základě právního důvodu, který odpadl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)